

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ทางการบริหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยเทียบจากตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) ได้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ลักษณะเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .25 - .85 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .97 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ คำนวณเป็นร้อยละ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 วิเคราะห์โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t -test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำด้านการสร้างบารมี 2) ภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ 3) ภาวะผู้นำด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม

1.1 ด้านการสร้างบารมี พบว่า ภาวะผู้นำด้านการสร้างบารมีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ผู้บริหารความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความตั้งใจในการบริหาร 2) ผู้บริหารเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ขององค์กร และ 3) ผู้บริหารมีความเฉลียวฉลาดทางด้านอารมณ์

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า ภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความแน่วแน่กระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ 2) ผู้บริหารเป็นผู้มองโลกกว้างไกล และ 3) ผู้บริหารมีศักยภาพในการทำงาน

1.3 ด้านการกระตุ้นเชาวน์ปัญญา พบว่า ภาวะผู้นำด้านการกระตุ้นเชาวน์ปัญญาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงให้เห็นผู้ได้บังคับบัญชาได้ทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารหาวิธีการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ผู้บริหารให้ข้อเสนอแนะพร้อมแนวคิดที่กระจ่าง

1.4 ด้านคำนึงถึงเอกบุคล พบว่า ภาวะผู้นำด้านคำนึงถึงเอกบุคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ผู้บริหารแนะนำผู้ได้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน 2) ผู้บริหารเคารพในสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ได้บังคับบัญชา และ 3) ผู้บริหารเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.5 ด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม พบว่า ภาวะผู้นำด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) แสดงความยินดีกับผู้ได้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ 2) พุดคุยกับผู้ได้บังคับบัญชาในสิ่งที่คาดหวังในสิ่งที่ต้องการงานได้รับความสำเร็จของงานนั้น ๆ และ 3) เปรียบเทียบผู้ได้บังคับบัญชาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

1.6 ด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้นโดยตรง พบว่า ภาวะผู้นำด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้นโดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ผู้บริหารติดตามการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชาเสมอ 2) ผู้บริหารใส่ใจในสิ่งที่ล้มเหลวเพื่อแก้ไขให้ได้มาตรฐาน และ 3) ผู้บริหารให้ความสนใจในสิ่งผิดปกติ สิ่งที่เกิดพลาด

1.7 ด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้นโดยอ้อม พบว่า ภาวะผู้นำด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้นโดยอ้อมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงให้เห็นว่าที่ตนปฏิบัตินั้นถูกเสมอ 2) ผู้บริหารก่อให้เกิดความผิดพลาดเสียก่อนจึงจะดำเนินการ และ 3) ผู้บริหารมักใช้คำพูดตำหนิผู้ได้บังคับบัญชาอีกคนกับผู้ได้บังคับบัญชาคนอื่นเสมอ

1.8 ด้านภาวะผู้นำแบบตามสบาย พบว่า ภาวะด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) แสดงความยินดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ 2) พุดคุยกับผู้ใต้บังคับบัญชาในสิ่งที่คาดหวังในสิ่งที่ต้องการจนได้รับความสำเร็จของงานนั้น ๆ และ 3) เปรียบเทียบผู้ใต้บังคับบัญชาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 จำแนกตามเพศ ขนาดโรงเรียนและประสบการณ์

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับปานกลาง และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีนโยบายให้สถานศึกษาพัฒนาการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของหลักสูตรและความคาดหวังของชุมชน โรงเรียนแต่ละแห่งมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ ผู้บริหารทุกคนจึงปฏิบัติงานของสถานศึกษาโดยยึดกฎระเบียบข้อบังคับในการทำงาน เพื่อให้เสร็จตามกำหนดเวลาอย่างมีคุณภาพ

2.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน และภาวะผู้นำแบบตามสบาย รายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีนโยบายให้สถานศึกษาพัฒนาการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามอุดมการณ์ของหลักสูตรและความคาดหวังของชุมชน โรงเรียนแต่ละแห่งมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามนโยบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ

2.3 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 ที่มีประสบการณ์ต่างกันของครูผู้สอน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบตามสบาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับผู้บริหารสถานศึกษาทั้งด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดหลักสูตรและด้านการบริหาร

จัดการศึกษา อย่างสม่ำเสมอโดยเท่าเทียมกัน ทำให้ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินการ บริหารจัดการศึกษาได้ อีกทั้งผลการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำหรือผู้ที่มีความ รับผิดชอบสูง

อภิปรายผล

จากการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจะเชิงเทรา เขต 1 อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาคจะเชิงเทรา เขต 1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลางโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำด้านการสร้างบารมี 2) ภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ 3) ภาวะผู้นำด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองให้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพตามบทบาทของตนเอง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาคจะเชิงเทรา เขต 1, 2554) และเนื่องจากเป็นยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษา การเปลี่ยนแปลง หลักสูตรสถานศึกษาและอื่น ๆ ภารกิจของสถานศึกษามีมาก ผู้บริหารเพียงคนเดียวไม่สามารถจะ ทำภารกิจต่าง ๆ คนเดียวให้สำเร็จได้ ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำสูง และต้องใช้ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงสูง จึงสามารถประสานงานกับบุคลากรในสถานศึกษา ให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือ ร่วมใจเสียสละในการปฏิบัติงาน ยินดีที่จะทุ่มเททั้งกำลังกายกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งในสภาวะการณ์ ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารต้องหลีกเลี่ยงการใช้ภาวะผู้นำซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของตัวบุคคล ในอันที่จะก่อให้เกิดการกระทำ หรือดำเนินการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และตัวบุคคลที่ได้ชื่อว่า ผู้นำจะต้องมีความสามารถที่หลากหลายในการจูงใจเพื่อให้ผู้อื่นนั้น ปฏิบัติงานตามความคิดเห็น และความต้องการหรือคำสั่งที่ตนมอบหมาย เมื่อได้พิจารณาภาวะผู้นำ ในแต่ละแบบของผู้นำ มีดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคจะเชิงเทรา เขต 1 ทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการ สร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ด้านคำนึงถึงเอกบุคลิก ด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้นโดยตรง ด้านการกระตุ้นเขว่นปัญญา ด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้น โดยอ้อม ด้านภาวะผู้นำแบบตามสบาย ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำมากเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการสร้างบารมี

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องโครงสร้างของหน่วยงานและอำนาจหน้าที่ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้ผู้บริหารทุกคนต้องมีความเป็นผู้นำหรือผู้รับผิดชอบสูงสุดในสถานศึกษาที่ตนเองดำรงตำแหน่ง เพื่อเป็นการผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบของการจัดกระบวนการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้ส่งเสริมให้มีการพัฒนานุเคราะห์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น นุเคราะห์ขององค์กรต้องมีการฝึกฝนตนเอง ให้เป็นคนใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้ต้องทำทุกวันตลอดเวลาและตลอดชีวิต (Senge, 1991, p. 68) ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรสนับสนุนให้นุเคราะห์ได้เข้ารับการอบรมตามโอกาสต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ โดยนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียน ให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงหรือข้อมูลใหม่ที่เกิดขึ้นไปตามสถานการณ์ของสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยไม่ยึดติดกับความรู้หรือประสบการณ์หรือข้อมูลเก่า ๆ ซึ่งอาจเกิดการผิดพลาดหรือมีการเปลี่ยนแปลงหรือล้าสมัยไม่ทันต่อเหตุการณ์ (Senge, 1991, p. 68) ทั้งต้องเป็นแบบอย่างให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคคลอื่นได้ยึดถือนำไปปฏิบัติ และสามารถให้คำแนะนำต่อนุเคราะห์ได้ สอดคล้องกับแคทซ์ (Katz, 1995, pp. 34-42) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารต้องสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการประสานงานกับผู้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและการยอมรับความสามารถในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือกับหน่วยงานของตนเอง ตลอดจนความสามารถในการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับหน่วยงานของตนเอง ประเสริฐ แก้วประทีป (2549) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นเชาวน์ปัญญา และด้านคำนึงถึงเอกบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อสภาพการณ์ การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา

1.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 เมื่อพิจารณาด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำมาก ได้แก่ แสดงความยินดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ พุดคุยกับผู้ใต้บังคับบัญชาในสิ่งที่คาดหวังในสิ่งที่ต้องการ จนได้รับความสำเร็จของงานนั้น ๆ และเจรจากับผู้ใต้บังคับบัญชาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้นโดยตรง พบว่า

ผู้บริหารมีภาวะผู้นำมาก ได้แก่ ผู้บริหารติดตามการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ ผู้บริหารใส่ใจในสิ่งที่ล้มเหลวเพื่อแก้ไขให้ได้มาตรฐาน และผู้บริหารให้ความสนใจในสิ่งผิดปกติ สิ่งที่ผิดพลาด ด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้นโดยอ้อม พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำน้อย ได้แก่ ผู้บริหารแสดงให้เห็นว่าที่ตนปฏิบัตินั้นถูกเสมอ ผู้บริหารรอให้เกิดความผิดพลาดเสียก่อนจึงจะดำเนินการ และผู้บริหารมักใช้คำพูดตำหนิผู้ใต้บังคับบัญชาอีกคนกับผู้ใต้บังคับบัญชาคนอื่นเสมอ ตามลำดับทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งโครงสร้าง ระบบการบริหาร การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณและการบริหารงานทั่วไป (เสนาะ ตีเขาว, 2551, หน้า 30) ทำให้ภารกิจของผู้บริหารมีมากมาย ผู้บริหารทุกคนต้องเป็นผู้นำหรือผู้รับผิดชอบสูงในสถานศึกษา การผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการบริหารสถานศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรทุกคนในองค์กร ผู้บริหารจึงต้องบริหารงานโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย โดยการส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน สามารถมองปัญหาในหลายมุมหลายด้าน และมีการติดตามปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิดเพื่อหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นการทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นในการทำงานมากยิ่งขึ้น สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดี แต่เมื่องานผิดพลาดผู้บริหารสามารถเข้ามาช่วยเหลือ และหาทางแก้ไข โดยการให้การนิเทศ การฝึกอบรมเพื่อให้ผู้ตามปฏิบัติงานจนสำเร็จ (Bass, 1985 อ้างถึงใน ประเสริฐ แก้วประทีป, 2549, หน้า 25) สอดคล้องกับชงชัย สันติวงษ์ (2549, หน้า 13-15) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารจะคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต และจะทำการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดเป้าหมายผลงานต่าง ๆ แล้วกำหนดแผนงานพร้อมแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่จะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

1.3 ภาวะผู้นำแบบตามสบายของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ผู้บริหารมักหลีกเลี่ยงการเข้าไปมีส่วนร่วม ผู้บริหารไม่แสดงทรรศนะของตนเอง และผู้บริหารหลีกเลี่ยงการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ระบบการบริหาร การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารทั่วไป (ประเสริฐ แก้วประทีป, 2549) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 ทุกคนต้องเป็นผู้นำหรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบสูงสุดในสถานศึกษา ในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์กรเพื่อเป็นองค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีความ

รอบรู้ในวิชาชีพ รอบรู้เกี่ยวกับการบริหาร มีคุณธรรม วิสัยทัศน์ สามารถบริหารงานและให้คำปรึกษา และแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2549, หน้า 30) ที่กล่าวว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มปฏิบัติของความเป็นผู้นำ บุคคลผู้ผลักดัน (Mobilizer) ผู้บันดาล (Inspier) ผู้สร้างพลังร่วม (Synergizre) ผู้สร้างแรงจูงใจกระตุ้น (Motivator) ผู้ก่อให้เกิดพลัง (Energizer) การปฏิบัติการดำเนินการของมวลสมาชิกให้เข้าสู่เป้าหมายตามที่ต้องการ และ

กิตติ ตยัคคานนท์ (2546, หน้า 18) มีความเห็นว่าผู้บริหาร หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถปกครองบังคับบัญชา ได้รับการแต่งตั้ง ยกย่อง หรือมอบหมายให้เป็นหัวหน้า เป็นผู้ตัดสินใจแทนกลุ่ม และเป็นผู้นำ ในการดำเนินงานให้กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันทำงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2552, หน้า 8) ให้ความเห็นว่าผู้บริหารคือ บุคคลที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาจจะโดยการเลือกตั้ง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถจูงใจ ชักนำ หรือชี้นำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลัง เพื่อปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ

เบนนิส และนันัส (Bennis & Nanus, 1985, p. 215) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ผู้นำเป็นผู้ที่จะนำกลุ่มให้พ้นจากความทุกข์ยาก ขจัดปัญหา ขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่มและฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถบรรลุตามเป้าหมายของสังคมที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สมยศ นาวิการ (2549, หน้า 17) ให้ความหมายภาวะผู้นำการบริหารคือ ศิลปะการทำงานให้สำเร็จโดยใช้บุคคล มีกระบวนการวางแผนในสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้องผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ จึงทำให้ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำแบบตามสบาย ในการบริหารสถานศึกษาได้น้อย

2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกันมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน และภาวะผู้นำแบบตามสบาย รายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีนโยบายให้สถานศึกษาพัฒนาการจัดการศึกษาให้เห็นไปตามจุดหมายหมายของหลักสูตรและความคาดหวังของชุมชน โรงเรียนแต่ละแห่งมีแนวทางหรือนโยบายในการจัดการเรียนการสอนตามแนวนโยบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นแนวเดียวกันทั้งประเทศด้วยการพัฒนาการบริหาร กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ผู้บริหารทุกคนจึงปฏิบัติงานของสถานศึกษาโดยยึดกฎระเบียบ ข้อบังคับในการทำงาน

เพื่อให้งานสำเร็จตามกำหนดเวลาอย่างมีคุณภาพ ตามเป้าหมายของโรงเรียนและตามเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการ จากองค์ประกอบต่าง ๆ จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ผู้บริหารมีการใช้ภาวะผู้นำแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ แก้วประทีป (2549, หน้า 75) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน และภาวะผู้นำแบบตามสบาย แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเข้เขต 1 ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับผู้บริหารสถานศึกษาทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดหลักสูตรและด้านการบริหารจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอโดยเท่าเทียมกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1, 2546) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ และความสามารถในการดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ตนดำรงตำแหน่งได้อย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งผลจากการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทำให้ผู้บริหารทุกคนต้อง เป็นผู้นำหรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบสูงในสถานศึกษาในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารทุกคนต้องมีความรอบรู้ในวิชาชีพ รอบรู้เกี่ยวกับการบริหาร มีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์ สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากองค์ประกอบต่าง ๆ จึงทำให้ผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 1 มีภาวะผู้นำแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับทิพย์วรรณ รอดคุ้ม (2548, หน้า 58) ได้ทำการศึกษาแบบของภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว พบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี และข้าราชการครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเข้เขต 1 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของมนัส ญาติเจริญ (2544, หน้า 76) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาในกลุ่ม โรงเรียนพลับพลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้านตามประสบการณ์ของข้าราชการครูผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้การบริหารงานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเขษเขต 1 ดำเนินการบริหารงานและการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านการบริหาร ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านการสร้างบารมี ผู้บริหารควรได้รับการเข้ารับการพัฒนาเรื่องของผู้บริหารใช้หลักธรรมในการบริหารองค์กร ผู้บริหารสามารถสงบสติอารมณ์ได้ดีในสภาพการที่วิกฤต และผู้บริหารให้เกียรติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน ตามลำดับ
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรได้รับการเข้ารับการพัฒนาเรื่องของผู้บริหารให้กำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาต่อการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ผู้บริหารให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ และผู้บริหารกระตุ้นให้มีการตรวจสอบข้อสันนิษฐานของปัญหาอย่างเหมาะสม ตามลำดับ
3. ด้านกระตุ้นชาวปัญญา ผู้บริหารควรได้รับการเข้ารับการพัฒนาเรื่องของผู้บริหารชักนำผู้ใต้บังคับบัญชาให้แสดงความคิดเห็น ผู้บริหารถือความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง และผู้บริหารชอบโต้แย้งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นประจำ ตามลำดับ
4. ด้านคำนึงถึงเอกบุคลล ผู้บริหารควรได้รับการเข้ารับการพัฒนาเรื่องของผู้บริหารรับฟังเรื่องราวความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเอาใจใส่ และผู้บริหารมีการกระจายอำนาจอย่างยุติธรรม ตามลำดับ
5. ด้านการให้รางวัลอย่างเหมาะสม ผู้บริหารควรได้รับการเข้ารับการพัฒนาเรื่องของผู้บริหารให้รางวัลแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่ และผู้บริหารใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสมทุกสถานการณ์ ตามลำดับ
6. ด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้นโดยตรง ผู้บริหารควรได้รับการเข้ารับการพัฒนาเรื่องของผู้บริหารค้นหาข้อผิดพลาดก่อนที่จะให้ข้อคิดต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับ
7. ด้านบริหารแบบมีข้อยกเว้นโดยอ้อม ผู้บริหารควรได้รับการเข้ารับการพัฒนาเรื่องของผู้บริหารปล่อยให้เกิดปัญหาในองค์กรอยู่เป็นประจำ และผู้บริหารมักทำให้เรื่องเลืกกลายเป็นเรื่องใหญ่บ่อยครั้ง ตามลำดับ
8. ภาวะผู้นำแบบตามสบาย เนื่องจากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเขษเขต 1 ส่วนมากมีความขาดแคลนในด้านที่มีความจำเป็นเกือบทุกด้าน จำเป็นที่ผู้บริหารต้องมึบทบาทสำคัญในการนำพาสถานศึกษาให้พัฒนาต่อไป โดยผู้บริหารควรใช้ความเป็นผู้นำกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิด เมื่อเกิดปัญหาจะได้ให้คำแนะนำแก้ไขได้ทันทั่วทั้ง รวมทั้งต้องมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด ผู้บริหาร

ต้องตระหนักถึงความสำคัญในการบริหารงานที่ต้องมีการนิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างใกล้ชิดเข้าไปช่วยเหลือ แนะนำ ให้ความสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ฉะนั้น ด้านภาวะผู้นำแบบตามสบาย ผู้บริหารควรได้รับการเข้ารับการพัฒนาเรื่องของผู้บริหารไม่สนใจ เกี่ยวกับงานที่ตนเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบ ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ค่อยได้ และ ผู้บริหารมักเป็นผู้ไม่สนใจต่อจิตใจผู้อื่นคิดถึงแต่ตนเอง ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1
3. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1